

Koronakommisjonen

Kommisjonen er oppnevnt i statsråd 24. april 2020

Referat

Referat fra Koronakommisjonens intervju med Elisabeth Aarsæther og Elisabeth Longva

Intervju av	Aarsæther og Longva, DSB
Sted	Kommisjonens lokaler, Tollbugt. 12
Tid	12. januar kl. 13-14.30
Intervjuere	Stener Kvinnsland, Leder av Koronakommisjonen Toril Johansson Johansson, Astrid Aas-Hansen
Kommisjonsmedlemmer til stede digitalt	Knut Eirik Dybdal, Tone Fløtten
Ev intervjuobjektets bisittere	
Referent	Siri Halvorsen, sekretariatsleder og Marthe Skogland Wedøe, sekretariatet

1. Innledning av samtalen

Utvalgsleder presenterte kommisjonens medlemmer og sekretariat som var til stede og som fulgte intervjuet digitalt.

Sekretariatsleder gikk gjennom formaliteter knyttet til gjennomføringen av intervjuet, og påpekte at det blir skrevet referat og tas lydopptak fra samtalen. Referatet og lydopptaket er interne dokumenter, som kommisjonen i utgangspunktet ikke gir innsyn i. Når arkivet overleveres til Arkivverket, vil offentlighet vurderes av Arkivverket etter offentleglova. Sekretariatsleder viste til at taushetserklæring er signert og understreket at brudd på taushetsplikt kan medføre sanksjoner. Sekretariatsleder presiserte at både Aarsæther og Longva er underlagt instruks om å forklare seg/bidra til kommisjonens arbeid, jf. statsministerens instruks om tilgang til opplysninger for Koronakommisjonen. Begge kan uten hinder av taushetsplikt gi Koronakommisjonen opplysninger som er nødvendige for kommisjonens arbeid, jf. lov om informasjonstilgang m.m. for Koronakommisjonen § 2.

2. Innledende spørsmål

Kvinnsland: Hvordan vurderer du, Aarsæther, det som har skjedd – innledende refleksjoner

Aarsæther ga følgende refleksjoner: Aarsæther begynte i DSB midt i koronahåndteringen, da hun 14. april tiltrådte i rollen som direktør. Det er Elisabeth Longva som har best oversikt over DSB sitt arbeid før denne datoen. I begynnelsen føltes det ut som korona var et prosjekt som alltid «snart» var ferdig, hvor det først føltes ut som det skulle bli ferdig «neste fredag», over påske eller 17. mai. Det viste seg raskt at sluttpunktet av krisen ikke var i umiddelbar

nærhet, og vi vet fortsatt ikke helt hvor lenge pandemien skal vare. Det er for eksempel fortsatt usikkerhet rundt vaksinens levetid som gjør at man også ikke helt sikkert kan si når pandemien vil ta slutt. Det kan derfor oppleves som vi beveger oss i en alvorlig retning som samfunn. Dette merker Aarsæther også i diskusjoner med kollegaer hvor det blir tydelig at det tar litt tid for at alvoret med pandemien skal synke inn og man klarer å overskue konsekvensene. Det er i lys av disse refleksjonene at Aarsæther ser at DSB har en spesiell viktig rolle, hvor direktoratet skal være den institusjonen som skal samle trådene i krisesituasjoner, selv om det ikke nødvendigvis er lett.

3. Sentrale spørsmål i dette intervjuet

Tema: DSB sin rolle og koordinering

Kvinnsland: Hva vil du si er DSB sin viktigste rolle under en krise?

Aarsæther: Det må være å bistå departementene i krisehåndteringen, og å få en oversikt over situasjonen som DSB kan dele med andre aktører, og å hjelpe JD som lederdepartement i tverrsektoriell krise. Det er også viktig å sørge for befolkningen som målgruppe.

Kvinnsland: Hvordan støtter DSB sterkt berørte virksomheter under en krise?

Aarsæther: Det er gjennom samordningsrollen. DSB sørger for at partene kommer sammen gjennom blant annet samvirkekonferanser. I saker som dette så går en kule varmt, og man lurer gjerne hvorfor de ulike aktørene handler som gjør. Det har vært viktig for oss å samle de ulike aktørene, gjennom videosamtaler. Det som jeg tror er nytt i denne krisen, er at det er en tettere kontakt mellom de ytterste leddene og den sentrale ledelsen, altså kommunene og regjeringen. Jeg har tenkt litt på om dette har vært bra eller dårlig, men jeg har konkludert at det har vært i hovedsak positivt. Gjennom disse samvirkekonferansene har vi hatt mye kontakt med spesielt fylkene og kommunene. Når man bringer sammen disse leddene, så får man en høyere situasjonsforståelse, som vi har jobbet mye med. En viktig del har også vært å få på plass et skikkelig faktagrunnlag. Tidlig i denne krisen var det mye snakk om hvilke rapporter som burde utarbeides, og det har vært vår rolle i å utvikle et faktagrunnlag som departementene kunne agere på. Kontaktnettverk mellom ledere har også vært viktig i DSB sitt arbeid for å støtte berørte virksomheter i denne krisen.

Kvinnsland: Spesifikt, hva betyr forholdet mellom DSB og Folkehelseinstituttet (FHI), hva hjelper dere FHI med?

Longva: Vi sitter i Beredskapsutvalget for Biologiske hendelser (BUB) sammen med blant andre FHI.

Vi har et mandat for å ivareta tverrsektoriell koordinering i stort. Det er også opprettet et eget kriseutvalg for beredskap mot biologiske hendelser som skal ivareta den tverrsektorielle koordineringen (BUB). I den tidligere fasen av pandemien var det jeg som møtte på krisemøtene i BUB, og her var det viktig å få frem det samfunnsmessige perspektivet. Det er veldig lett å tenke at responsen på en pandemi er ledet av Helse- og omsorgsdepartementet (HOD), men vi har også argumentert med at en pandemi vil treffe tverrsektorielt. Derfor har vi i BUB argumentert at tiltak vil ha konsekvenser utover kun smitteperspektivet. Det er i BUB vi har hatt dialog med FHI, men også mellom møtene.

Kvinnslund: Hva har etter deres oppfatning fungert bra under pandemien, og hva har ikke fungert så bra, innenfor DSBs ansvarsområder?

Aarsæther: Jeg syns at generelt det som har fungert bra er konferansene. Det har vært viktig å holde på de arenaene vi har, og ikke opprette så mange nye treffsteder. Her syns samarbeidet med spesielt fylkesmennene å ha vært veldig bra. Det har vært en sterk forventning til at DSB må bringe de ulike aktørene sammen, noe som jeg mener har fungert bra.

Det som ikke har fungert så bra er at det har vært et vell av usikkerhet om hva man skal gjøre i en sånn usikker situasjon, og det har spesielt vært vanskelig å vite hva som er riktig å gjøre. Forrige gang jeg var hos Koronakommisjonen så ble jeg spurt om jeg følte jeg hadde et klart mandat å følge. Mandatet til DSB om å legge til rette for samvirke er ikke et uproblematisk mandat. Man er veldig avhengig av at folk har lyst å møtes for å samhandle. Jeg er litt usikker på hva som ikke har fungert spesielt bra, men spesielt den følelsen av at ting som haster tar mye tid, har føltes som et problem. Det ville vært enklere å ha et mandat som ikke kun besto av å måtte samordne på bakgrunn av tillit, ettersom det skaper en krevende lederrolle. Jeg merker det er forventninger til rollen til DSB, men jeg er ikke alltid helt sikker på hva disse er. Noen ganger merker vi at vi utfyller denne bra, mens andre ganger tenker jeg at vi ikke greier å fylle ut rollen helt.

Det har også vært litt usikkerhet knyttet til analysene våre av krisescenarier og statusen til disse rapportene. Vi opplever at det er sterk etterspørsel etter disse. Men jeg kan oppleve internt tvil om det er et sterkt dokument, som regjeringen ønsker å bruke sterkt.

Longva: Jeg har vært med lenge, før 22. juli. Jeg har uttalt at vi har blitt bedre etter 22.juli. Selv om jeg har hatt denne følelsen, så kan jeg ikke helt sikkert ha visst om vi har blitt bedre før vi tester egen beredskap i møte med en ny krise. Man får ikke alltid testet alle linjene: man vet ikke alltid om kommunikasjonen, strukturen og beslutningskanalene fungerer før de blir testet i en krise. I begynnelsen av pandemien følte jeg at sektorene "gikk litt inn i sektorene sine", noe som er naturlig når en slik usikker situasjon inntreffer. Men generelt i denne situasjonen føler jeg at vi kan slå fast at ressursene har funnet hverandre, og at linjene mellom forvaltningsnivåene er veldig mye tettere, og at det er tettere koblinger mellom sektorene.

Jeg lurar på om det er for mange arenaer å møtes på, for mye dialog, og om det er samstemt mellom arenaene, men det er ikke tvil om at ressursene har funnet hverandre. Jeg tenker også at denne tilliten mellom de ulike aktørene ikke oppstår av seg selv, men heller gjennom år med samarbeid, for eksempel på DSBs arenaer. Disse arenaene har oppstått gjennom at vi blant annet har invitert til tversektorielle øvelser og diskusjoner. Spesielt på toppledernivå er disse tilknytningene viktig, sånn at man for eksempel lett kan ringe hverandre på tvers av sektorer. Til syvende og sist så er tillitt mellom folk en viktig faktor i håndtering av kriser, noe som jeg ser som vellykket.

Jeg har også tenkt mye på planleggingen av tiltak, som ofte blir besluttet veldig raskt uten at man har sett bredden i tiltakene. En del av tiltakene kunne blitt diskutert mer før de ble introdusert, sånn at man kunne vurdert den tversektorielle effekten av disse tiltakene, for eksempel ved tiltak knyttet til innreise og importsmitte. For eksempel i sommer så kunne man brukt mer tid på å tenke på å planlegge tiltak og forberede med hensyn til konsekvenser. Vi kunne brukt mer tid på å se på mulige konsekvenser av nye tiltak.

Aarsæther: Jeg tenker også at vi gjerne kunne brukt sommeren bedre, men det er noe vi snakker uforpliktende om. Vi har opplevd en modning i dette samarbeidet om korona. Totalforsvarsprogrammet er også noe som er relevant å snakke om, som varte fra 2016 til 2020 og som DSB har ledet. Dette har hjulpet ulike aktører om å kjenne hverandre bedre, hvor jeg føler det har skjedd mye. Programmet har vært med å forbedre den menneskelige faktoren, som er viktig i en krise. Programmet er nå lagt ned.

Kvinnsland: Kunne dere vært mer operative?

Aarsæther: Vår operative del er først og fremst gjennom Sivilforsvaret, som har vært ganske så operative hele tiden. Der er det spesielle regler for å kunne ta folk ut av sitt virke for å kunne jobbe for samfunnets beste. Dette ble blant annet gjort i starten for arbeid på flyplassene og så videre, og ikke minst nå i forhold til grensekontroll.

DSB myndighet i samordningsrollen, er tydelig tillitsbaser. Vi ser nytten av et felles situasjonsbilde, og vi ønsker at ressursene skal finne hverandre, dette er vært største verktøy. Tilbake til hva jeg kunne ønsket meg i stedet, så er det kanskje det at noen av de analysene våre skulle vi bare satt i gang og gjort.

Kvinnsland: Hva mener dere er forskjellen mellom Justisdepartementet og HOD som lederdepartement. Hva er styrker og utfordringer?

Aarsæther: Det kan ikke jeg svare på siden jeg kun har vært under JD som lederdepartement.

Longva: Jeg vet ikke helt svaret på dette, men jeg har tenkt mye på dette. For lenge siden spurte jeg departementsråden i HOD om han kunne tenke seg at et pandemiscenariot slår ut så mange sektorer at justisdepartementet ville overta som lederdepartement fra HOD, og det kunne han ikke tenke seg. Jeg tenkte kanskje at kunne være aktuelt Med JD som lederdepartement krise på bakgrunn av våre tversektorielle analyser.

Men når Justisdepartementet overtok som lederdepartementet i mars så tenkte vi at vi kom til å bli brukt mye av Justisdepartementet, slik som Helsedirektoratet blir veldig mye brukt av HOD, men vi ble ikke brukt så mye som vi forventet. * Det kan jo være at Justisdepartementet ikke hadde kapasitet til å bruke oss. Jeg syns i hvert fall ikke at forskjellen har vært stor fra HOD til Justisdepartementet som lederdepartement.

**Innført merknad etter gjennomlesning: Dette gjelder vår. Etter sommeren er vi blitt brukt mer.*

Aarsæther: Mitt inntrykk er at i Helsedirektoratet så sitter ledelsen veldig tett på ledelsen i departementet, men at i vårt tilfelle føler jeg forskjellen er at departement og direktorat er mer

skilt. Departementene er ikke like og det virker som det er ulik kultur som bidrar til denne forskjellen, men dette vet jeg ikke helt sikkert.

Longva: Fra utsiden tror jeg ikke så mange merker forskjellen på at det har blitt skiftet lederdepartement, siden krisen hele tiden har vært en helsekrise. Kanskje i litt mindre grad nå som Monica Mæland er mer på banen.

Aas-Hansen: Er det noe dere har tenkt kunne vært naturlig at Justisdepartementet delegerte til DSB? Og hva skulle i så fall det vært?

Aarsæther: Det er disse analysene våre som, jeg tenker at vi ville fått opp farta litt på en del ting. Hvis det hadde vært sånn, tror jeg. Det er mye fram og tilbake, mye utsjekking av hvordan man skal gjøre ting. Vi er et fritt og uavhengig direktorat, så er det likevel tett kontakt med lederdepartementet. Vi observerer at når det er mye å gjøre, så kunne man ha vunnet tid med å sette ting ut til oss. Jeg tror det ville synes igjen på avklaringer som kan virke som er blitt gjort ganske tidlig i helse, imens vi har ventet på en del avklaringer hos oss. Da kunne det ha vært vunnet tid. Jeg vet ikke om det har vært gjort før, at man har satt ut myndighet på den måten, fra vårt departement. Vet du det? (til Longva)

Longva: Nei, men helse gjør jo det. De delegerer ned til Helsedirektoratet og bruker de mye mer aktivt. Departementene har sin egen logikk og det er jo en grunn til at de ønsker å gjøre det annerledes. Vi har også tilsyn med departementene hvor vi nettopp har påpekt at det kan være problematisk at HOD fragir sitt ansvar til Helsedirektoratet. Hvis jeg hadde vært justis tror jeg at jeg ville lagt mer ned til oss for å få fortgang og kapasitet.

Tema: Samvirkekonferanser og Beredskapsutvalget for Biologiske hendelser

Johansson: Hvordan vurderer dere betydningen av BUB?

Aarsæther: Vi har sett det som veldig nyttig forum for denne typen krise. Jeg har sett at det har vært mange av de samme folkene i BUB og i Totalforsvarsarbeidet, noe som jeg var litt kritisk til for jeg var redd det var doble arenaer og fare for tidsspille.

Longva: Jeg har syns at BUB har gitt en veldig nyttig og unik innsikt i det medisinske situasjonsbildet. I begynnelsen følte jeg at de var uprofesjonelle og at de var uprofesjonelt rigget, mht referat, temaer, diskusjoner. Men dette har blitt mer profesjonelt under krisen. Det har vært litt ulike nivåer som møter i BUB, som noen direktører og noen assisterende direktører, som skaper usikkerhet rundt beslutningsmyndigheten til BUB. I begynnelsen var de veldig fokusert på helseperspektivet gjennom sykdoms- og smittebildet, og jeg syns ikke de har fokusert nok på det tversektorielle aspektet som mandatet deres har lagt opp for.

Johansson: Strengt talt er det ikke et beslutningsorgan, og utenfor strever jeg med å se forskjellen på BUB og samvirkekonferansene til DSB. Hva hører hjemme hvor? Følte dere at BUB tok noe av rollen deres?

Longva: Jeg tenker ja og nei. De tok noe av den generelle samordningsrollen vår, men samtidig er det sagt i mandatet til BUB at de også skal ha det tversektorielle. Dette opplevde vi at de ikke gjorde i starten, siden de hadde mer enn nok med helseperspektivet, og derfor foreslo vi at vi kunne ha våre samvirkekonferanser for å støtte opp under det tversektorielle perspektivet. Dermed kunne også BUB fokusere mer på det medisinske. Vi ble enige om at begge arenaer burde opprettholdes. BUB burde primært koordinere internt i helsesektoren,

men DSB burde være den aktøren som koordinerte det tverrsektorielle perspektivet. BUB er altså fornuftig, men de burde ha et smalere mandat.

Aarsæther: Det er naturlig at BUB har helseperspektivet, ettersom at når man er hos de så merker man at man er «hos medisinerne». Det at de har helseperspektivet er kanskje også det som er mest betryggende. I samvirkekonferansene så kommer gjerne andre temaer enn helse opp.

Longva: Sentralt totalforsvarsforum er også viktig å nevne her, som jeg tror vi burde brukt mer strategisk enn det vi har gjort i denne pandemien, også for Helsedirektoratet.

Aarsæther: Totalforsvarsforumet er mer helhetlig enn BUB, toppledere i det militære og det sivile, ettersom det også tar med de sektorene som ikke direkte involverer helse. De lederne som ikke har vært invitert inn i BUB, har uttrykt at de er glade for totalforsvarsforumet har vært tatt i bruk slik at de også har en arena hvor de kan uttrykke at de er bekymret for sin sektor. Det ser jeg som positivt med totalforsvarsforumet.

Longva: BUB utvidet etter hvert, antakelig i erkjennelsen for det tverrsektorielle, og de så at flere sektorer rett og slett ønsket å være delta i diskusjonen. Dette har vært viktig for å kunne dele erfaring på tvers av sektorene.

Johansson: Fungerte samvirkekonferansene godt?

Longva: Vi har opplevd at flere har lyst å delta på disse konferansene i løpet av perioden, hvor blant annet det å dele erfaring og læring på tvers av sektorene har vært viktig. Fokus har vært kontinuitetsplanlegging og felles situasjonsbilde. Her har ikke smitte vært i fokus, men heller det å tilpasse organisasjonen sin til problemer som høyt sykefravær og ansatte i karantene.

Aarsæther: Det har også blitt tydelig gjennom samvirkekonferansene hvem som har manglet, hvor det ble tidlig synlig at utdanning ikke var til stede. Dette ble spesielt tydelig da et par fylkesmenn tok opp at andre sektorer som barnevern og utdanning uteble i en konferanse med fylkesmennene.

Johansson: Det at vi har en sånn koordineringsarena som BUB, gjør det noe med forholdet deres med Helsedirektoratet? Hvordan opplever dere at dette fungerer?

Longva: Jeg tenker det har gått seg veldig til underveis. Jeg har kunnet kontakte direktører underveis, som jeg har kjent fra før. Vi har også hatt faste møter med fylkesmennene og Helsedirektoratet. Vi har vurdert om vi kanskje har hatt for mange arenaer, gir det merverdi? Men vi endte med å kjøre begge arenaene, altså BUB og samvirkekonferansene. Dette gir mening siden BUB ikke har hatt det tverrsektorielle perspektivet, i alle fall ikke i starten, og alle relevante aktører har ikke vært med i BUB.

Johansson: Når kriseledelsen blir flyttet til Justisdepartementet er det for å inkludere det tverrsektorielle perspektivet. Hadde dere forventet at denne flyttingen skulle skje tidligere?

Longva: Nei, egentlig så har det vært så uttalt tidligere at pandemi var en helsekrise og HOD er lederdepartement. Jeg mener hele tiden at vi har vist i analysene våre at en pandemi vil treffe tverrsektorielt, og at Justisdepartementet dermed kunne vært lederdepartement. Under svineinfluensaen tenkte jeg det var greit det var under HOD, men nå er korona større.

Aarsæther: Vi har observert at pandemien treffer tverrsektorielt, men vi ser at folk retter fortsatt blikket mot Helsedirektoratet. Det gjør noe med maktforholdene og hvordan aktørene forholder seg til hverandre.

Tema: Rapporteringsordninger

Johansson: Hva er DSBs betraktninger rundt gjeldende rapporteringsordninger?

Rapporterer vi for mye?

Aarsæther: Jeg tror vi rapporterer for mye, det tror jeg hele Norge gjør. Det skal mye til å holde tempo. Når det blir så mye informasjon tilgjengelig, er det lett å overse en viktig detalj. Men vi er også redde for å underrapportere, og alle vil gjerne finne seg selv igjen i rapporter og referater. Derfor syns jeg vi trenger å spisse mer inn det vi rapporterer.

Aas-Hansen: Hvorfor rapporterer en?

Aarsæther: Vi rapporterer for å spille de som tar beslutninger gode, kunne informere myndighetene som tar beslutninger. Med det utgangspunktet så tror jeg beslutningsmyndigheter får inn mye informasjon, og derfor må vi sørge for å spisse inn det vi sender inn.

Johansson: Når rapportering går i ulike linjer, hvordan greier dere å se helheten med rapporteringen, og hvem har ansvaret for å se helheten?

Longva: Det har skjedd noe interessant med rapportering i denne perioden. Det er KSE som skal lage det tversektorielle sivile situasjonsbildet. I første fasen rapporterte og sammenstilte KSE rapportene fra alle departementene, og fra oss og fylkesmennene. I den siste tiden så har de bare levert rapporter på samfunnsfunksjonsnivå – ikke det brede bildet. Egentlig så har man fått ned rapporteringene ved at de kun rapporterer det grønt, gult og rødt på samfunnsfunksjonsnivå. Ved bare å rapportere samfunnsfunksjonsnivå, så lurer jeg på om regjeringen får godt nok beslutningsgrunnlag på det tversektorielle, fordi rapporteringen blir så overordnet – men det vet jeg ikke helt sikkert. Her tror jeg at det foregår en del prosesser som vi ikke har kunnskap om siden de foregår på departementsnivå, men det vi får innsikt fra KSE er kun rapporteringen på samfunnsfunksjonsnivå.

Tema: Risikovurderinger og analyser

Kvinnsland: Hvordan utvikles scenariene for risikoanalysene?

Longva: Vi samarbeider tett med de som eier fagområdene, og derfor inviterer vi inn andre aktører som FHI og Helsedirektoratet. Vi tar utgangspunkt i nasjonal pandemiplan. Vi har også prøvd å i økende grad få et bredere perspektiv ved å invitere inn et bredere utvalg av aktører til diskusjonene rundt risikoanalysene våre.

Kvinnsland: Vi ser at det tidligere har vært mye fokus på konsekvensene av sykdommen ved en pandemi og ikke konsekvensen av inngripende smittevernstiltak. Det står det ikke noe særlig om i disse scenarioene, hva skyldes det?

Aarsæther: Nei, dette blir ikke i stor grad nevnt og vi har ikke klart å forberede oss på det at det er konsekvensene av tiltakene som er så store, men vi vet ikke helt hvorfor. Dette så vi ikke. Vi har heller ikke greid å se og dimensjonere varigheten av en pandemi.

Longva: Vi bredde ikke godt nok ut analysen da vi første gang gjorde pandemianalysen, og fjorårets revisjon var kun en liten analyse. Men selv om hadde gjort en stor analyse i fjor, ville vi ikke sett disse store konsekvenser. Vi har heller ikke greid å dekke hvordan internasjonale hendelser i Kina kan ha konsekvenser for Norge, eller i stor grad hvordan for eksempel sykefravær spiller en rolle. Vi ser tydelig at vi ikke har greid å gå bredt nok ut i analysene

våre før pandemien, og jeg tror ikke vi hadde greid å forutse de inngripende inngrepene som ble igangsatt.

Aas-Hansen: Når var det dere skjønnte at dere måtte ta rede for de store konsekvensene av pandemien, spesielt da de store smitteverntiltakene?

Aarsæther: Per Brekke, tidligere fungerende direktør i DSB, hadde nevnt før at en konsekvens kunne være at skolene måtte stenge. Men da jeg begynte i jobben i april så tror jeg ikke at det var noen tvil om at våre analyser ikke tilstrekkelig nok greide å ta inn denne nedstengningen.

Longva: Jeg tror ikke at vi som et samfunn skjønnte at skoler måtte stenges, før dette ble en virkelighet i mars. Vi sendte over et analyseforslag til Justisdepartementet et par uker før Norge stengte ned, hvor vi så at andre land holdt på å stenge ned mye av samfunnet, og da så vi på at vi kanskje i Norge måtte være forberedt på dette. Vi trodde allikevel ikke at dette kom til å skje i Norge. Det at Erna kom på BUB, og vi skjønnte at Norge måtte stenge ned, kom det som en overraskelse på oss alle.

Aas-Hansen: Hvordan skjedde dette at Norge stengte ned og at Erna Solberg kom på BUB?

Longva: Da var det Per Brekke som var i BUB, og i store deler av denne hendelsen så har vi vært godt knyttet opp mot BUB som også har vært bra. Jeg ble oppringt av vår liaison 12. mars som var på det BUB-møtet om at nå skulle det skje, nå skulle Norge stenge ned. Jeg tror at vi alle ble overrasket da dette skjedde. Vi visste ikke noe før dette skjedde.

Johansson: Dere sa tidligere at dere syns dere kunne brukt sommeren mer?

Aarsæther: Jeg kan ikke si at sommeren var rolig, men det var jo litt sånn at i sommer så trengte Norge å hvile litt. Man var ganske rolige tider og folk tenkte at nå skulle det gå bra igjen, men så kom virkeligheten tilbake igjen etter sommeren. Dette er et viktig lærepunkt, risikoerkjennelse. Folk må jo hvile i sommerferien, men når vi ser på dette i ettertid så brukt sommeren bedre.

Kvinnsland: Er det uklarheter mellom DSB og HDIR om hvem skal gjøre risikovurderinger for helsesektoren?

Longva: Nei, jeg opplever ikke det. HDIR har laget en risiko-sårbarhetsanalyse som går på helsesektoren, hvor vi deltok i en referansegruppe. Vi har laget en risikoanalyse på legemiddelforsyning. Man kan jo si at vi her overtar helsemyndighetenes ansvar, men vi argumenterer at vi vurderer scenarioene kan ha konsekvenser utenom helsesektoren, som krever innsats fra flere sektorer.

Aarsæther: Dette er jo kjempeviktig, for eksempel for statsforvalterne. Med DSB sitt perspektiv får man det helhetlige perspektivet. Vi har ikke opplevd at det har skapt noe problemer at dette kommer fra DSB og ikke helsemyndighetene.

Longva: Helse har jo helt andre konsekvenskriterier enn vi har. Vi driver med mer det helhetlige samfunnssikkerhetsperspektivet.

Kvinnsland: Når hver sektor har ansvar for å vurdere risiko i sin sektor, hvordan skal systemet fange opp konsekvenser i ulike sektorer som gjensidig påvirker hverandre? Hvem har ansvar for helheten?

Longva: Det er vi i DSB som skal ha det overordnede blikket. Men dette må ses i sammenheng myndigheten vår. Vi er ikke noe sivilt FOH.

Aarsæther: Det er vanskelig å finne noen andre som har en lik rolle ettersom Forsvaret og det sivile er ofte ulikt strukturert. Det er DSB som har rollen som samordnende myndighet, men vi kan helt sikkert gå lengre frem i skoene på den rollen, men vi kan ikke direkte sammenligne oss med for eksempel FOH.

Aas-Hansen: Hvis helsesektoren lager en risikoanalyse for legemidler som dere har gjort, er det noen hos helse eller hos dere som passer på de andre sektorene? Er det sånn det er tenkt å fungere, og i så fall, fungerer det?

Longva: Jeg tror at det fungerer litt forskjellig, men akkurat på det scenarioet om legemiddelmangel så ble det en bred utredning med mange ulike tiltak for helsesektoren, siden det ble et politisk press knyttet til dette. Noen ganger skjer det at vi peker på en del forhold som har en sektoreier og sektoreieren følger dette opp. Jeg tror også noe lignende har skjedd før, men det er ikke noe system på plass for akkurat dette. Men det handler om sektoransvarsprinsippet. Det er ikke gitt at alt vi foreslår skal følges opp.

Johansson: Hvis de andre sektorene gjør en slik analysene og legger det i en skuff uten å informere dere, legger dere merke til det?

Longva: Vi har ikke et system for å følge opp tiltak på dette.

Kvinnslund: Angående forsyningssikkerhet og forsyningskjeder, var det en del av deres analyse om legemidler?

Longva: Ja, forsyningssikkerhet var en del av den analysen.

Aas-Hansen: Når dere har tilsyn, ville ikke dere da sett at det er en hel sektor* dere har glemt?

Longva: Det gjør vi nok hvis det er helt innlysende at sektoren ikke har sett på noe. Med iht samfunnssikkerhetsinstruksen skal sektoren selv ha oversikt over risiko i egen sektor.

Aarsæther: Dette er et veldig spennende tema fordi at når man ser på de andre rapportene som blir utgitt av Politiets sikkerhetstjeneste (PST) eller Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) så er det jo grunnprinsipper som for eksempel datasikkerhet som ligger til grunn, men det stanser kanskje også der da.

**merknað etter gjennomlesing: analyse? Tema? Risiko? Synes det er uklart hva som ble ment her. Skjønner ikke sammenhengen i ettertid.*

Sekretariatsleder: Er det noen sektorer som ikke har kommet til bordet hos dere?

Longva: Kanskje UDIR. Vi kan ikke tvinge noen til bordet. Det kan skje at en sterk aktør ikke prioriterer å komme. Det er tingen med vårt mandat, det er basert på tillit og vi kan ikke 'tvinge' noen til bordet. De som er med, er med fordi det gir en merverdi. Utdanning sa at de hadde så mye å gjøre at de ikke hadde anledning, selv om de andre aktørene kunne hatt en nytte av at utdanning deltok.

Aarsæther: Det kan også være at noen aktører ikke ser nytte av å delta. Men utenom UDIR har vi ikke opplevd at noen ikke har ønsket å delta. Tvert imot har vi opplevd at mange vil inn.

Longva: det kan også være at det ikke er nyttig for UDIR, men de andre sektorene kan savne UDIR ved bordet på grunn av konsekvenser av det som skjer i utdanningssektoren.

TEMA: Øvelser

Stener: Er dere en pådriver for øvelser?

Aarsæther: Vi bruker mye ressurser og tid på øvelser. Vi har planlagt noen store øvelser for 2022. I slutten av 2020 ble det nedskalert en øvelse om digital beredskap, så den ble gjennomført men ble liten. Det har vært viktig for oss at korona ikke skygger for andre samfunnsproblemer.

Longva: Vi har ganske få ressurser, men jeg opplever at veldig mange vil at vi skal foreta tversektorielle øvelser. Vi blir spurt av mange sektorer om å ha øvelser som de ulike sektorene ser som relevant for seg selv. Vi styres i stor grad av JD mht hvilke øvelser som skal gjennomføres.

Tema: Kommunikasjon til befolkningen

Kvinnsland: Hva har vært DSBs rolle under pandemien når det gjelder kommunikasjon til hele befolkningen?

Aarsæther: Samarbeid med Helsedirektoratet og HOD, spesielt om innreiseregistrering, har vært sentralt for oss. Vi har jobbet tett sammen med de andre for å få frem budskapet, men budskapet i seg selv er krevende å definere. En utfordring har vært å nå fram til utenlands arbeidskraft.

Kvinnsland: Hvem bestemmer hvilken rolle dere skal ha?

Aarsæther: Det ligger en forventning, kongelig resolusjon, hvor det står at DSB skal ha en koordinerende rolle. Jeg er helt sikker på at vi kunne gjort mer ut av denne rollen.

Læringspunkter

Kvinnsland: Hva tenker du at din virksomhet bør lære av håndteringen av pandemien?

Aarsæther: De tingene jeg har snakket om i dag er et godt utgangspunkt. Et stort punkt er forventningsavklaringer. Vi vet at vår rolle er tillits- og forventningsbasert, og hvis andre myndigheter ikke har samme forventninger til oss som vi har til oss selv, er det noe vi kanskje burde grave i etter denne krisen er ferdig.

Jeg har en soleklar forventning om at hvis Justisdepartementet mener at DSB skal ha en annen rolle i krise enn den vi har nå, så forventer jeg at de avklarer det. Jeg vil gjerne at man skal jobbe mot et klarere mandat, noe man ikke alene kan jobbe mot. Jeg opplever at det er noen forventninger til DSB som bør avklares. Jeg skal bidra til å avklare dette, også sammen med departementet.

Er DSB en uutnyttet ressurs? - Det er godt spørsmål.

Johansson: Hvordan har KSE en annen rolle enn dere?

Longva: KSE skal understøtte Justisdepartementet og tenke fremover, men de har mer fokus på den konkrete krisen man står i.

Aas-Hansen: Nå står vi i denne store krisen også skjer en ny krise som Gjerdrum. Er vi i stand til å ta flere kriser oppå hverandre?

Aarsæther: Jeg syns Gjerdrum viser at vi er i stand til å håndtere flere kriser samtidig, det er i hvert fall min foreløpige konklusjon. Når det gjelder Gjerdrum så var vi ganske tungt involvert med Sivilforsvaret og Nødnett som er del av DSB. Den krisen er veldig annerledes ettersom den er mer konkret og man er kanskje mer forberedt siden den er mye mer tydelig når den begynner og slutter. Vi må være beredt til å håndtere samtidige hendelser.

Avsluttende spørsmål

Stener: Er det noe annet du mener vi burde ha spurt om?

Aarsæther: Nei, jeg kommer ikke på noe. Det er mye av det samme.

Longva: Det bør ses nærmere på om DSB bør brukes mer aktivt i store kriser, en sterke støtterolle for JD, liknende den HDIR har for HOD.

Aas-Hansen: Hvis DSB ikke var plassert i Tønsberg men i Oslo, hadde det sett annerledes ut da?

Longva: Ja, kanskje. Vi var jo regjeringens krisesekretariat før Tsunamien, men nå er det KSE som har overtatt den rollen i Oslo som krisesekretariat til regjeringen.